

ЦЕНТР ГРОМАДСЬКОГО
ЗДОРОВ'Я МОЗ УКРАЇНИ

НАЦІОНАЛЬНИЙ
МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ О. О. БОГОМОЛЬЦЯ

Національна академія
медичних наук України

МАТЕРІАЛИ

науково-практичної конференції з міжнародною участю
до Всесвітнього дня здоров'я 2024 р.

МОЄ ЗДОРОВ'Я – МОЄ ПРАВО»

5 квітня 2024 р.

Національний медичний університет імені О. О. Богомольця

**My health,
my right**

Київ 2024

**Національний медичний університет імені О.О. Богомольця
Національна академія медичних наук України
ДУ «Центр громадського здоров'я МОЗ України»**

МАТЕРІАЛИ
науково-практичної конференції з міжнародною участю
до Всесвітнього дня здоров'я 2024 р.

«МОЄ ЗДОРОВ'Я – МОЄ ПРАВО»

**5 квітня 2024 р.,
м. Київ**

Київ
НМУ імені О.О. Богомольця
2024

Відповідальні за випуск:

завідувач кафедри громадського здоров'я ЗВО НМУ імені О.О. Богомольця, професор **Грузєва Т.С.**

директор Навчально-наукового інституту громадського здоров'я та профілактичної медицини ЗВО НМУ імені О.О. Богомольця, професор **Паламар Б.І.**

професор кафедри громадського здоров'я ЗВО НМУ імені О.О. Богомольця, доцент **Галієнко Л.І.**

доцент кафедри громадського здоров'я ЗВО НМУ імені О.О. Богомольця, доцент **Іншакова Г.В.**

Моє здоров'я – моє право: матеріали науково-практичної конференції з міжнародною участю до Всесвітнього дня здоров'я 2024 р., 5 квіт. 2024 р. К. : НМУ, 2024. 97 с.

У матеріалах щорічної науково-практичної конференції з міжнародною участю до Всесвітнього дня здоров'я 2024 р., який проводиться під гаслом «Моє здоров'я – моє право», висвітлено актуальні питання правових та етичних засад охорони здоров'я, розбудови системи громадського здоров'я, міжнародної, міжсекторальної та міждисциплінарної співпраці у сфері громадського здоров'я, доступності і якості медичної допомоги. Розкрито сучасні виклики та загрози для здоров'я населення епідемічного, екологічного, соціально-економічного, воєнного характеру, напрями боротьби з неінфекційними та інфекційними захворюваннями, профілактичні стратегії в охороні здоров'я, охарактеризовано соціально-економічні та екологічні детермінанти здоров'я тощо.

© Національний медичний університет
імені О. О. Богомольця

significance level, $p = 0.323$. Therefore, under conditions of elevated levels of situational anxiety, there is a risk of developing cardiovascular complaints for students in higher education institutions, regardless of the country they are in. However, for students in the both countries, the risk of developing cardiovascular complaints in the context of elevated situational anxiety has been confirmed: for Ukraine, the odds ratio is 2.29 (95% CI 1.05-5.01); for Poland, the odds ratio is 3.52 (95% CI 1.82-6.81).

Conclusions. The average score of situational anxiety level was found to be higher among students from a country where the martial law has been implemented. The presence of the martial law in the country was identified as a factor associated with an increased risk of complaints from the cardiovascular system among students. The risk of developing cardiovascular complaints in the context of elevated situational anxiety is confirmed.

Key words: Armed Conflict, Cardiovascular Diseases, Public Health, Stress Disorders

ГІГІЄНИЧНІ АСПЕКТИ ЗАБРУДНЕННЯ ҐРУНТІВ УКРАЇНИ ВНАСЛІДОК ВЕДЕННЯ БОЙОВИХ ДІЙ

Коршун М. М., Горбачевський Р. В., Гаркавий С. І.

Національний медичний університет імені О. О. Богомольця, м. Київ, Україна

Згідно з законом України «Про систему громадського здоров'я» серед оперативних функцій системи громадського здоров'я є «...оцінка, спостереження та контроль за показниками і чинниками, що впливають на здоров'я населення; моніторинг, готовність і своєчасність реагування на небезпечні чинники, події та надзвичайні ситуації у сфері громадського здоров'я». З огляду на зазначене, оцінка санітарного стану ґрунтів, що зазнали воєнно-техногенного впливу, та розробка заходів з мінімізації ризиків їх шкідливої дії на здоров'я населення є на сьогодні надзвичайно актуальним завданням профілактичної медицини.

Протягом ХХ століття ґрунтовий покрив території України, яка була майданчиком двох світових воєн, неодноразово зазнавав руйнації внаслідок бойових дій. З лютого 2022 р. інтенсивні воєнні дії, що розпочалися в 2014 р. у Донецькій і Луганській областях, поширилися на територію всієї країни. Внаслідок воєнної агресії також суттєво постраждали ґрунти Херсонської, Миколаївської, Харківської, Сумської, Чернігівської та Київської областей [1]. Деградація поверхневого родючого шару ґрунту, формування якого є вельми

тривалим процесом, відбувається внаслідок переміщення важкої військової техніки, стрільби з потужного сучасного озброєння, будівництва різних типів фортифікаційних споруд, вибухів артилерійських снарядів, наземних мін, фугасних, осколково-фугасних і «вакуумних бомб», реактивних систем залпового вогню, ракет, падінь безпілотників, тощо.

Первинні порушення ґрунтового покриву (механічні деформації, високотемпературні впливи, забруднення продуктами бойової діяльності тощо) виникають під час ведення воєнних дій. Вторинні порушення (дегуміфікація, ерозія, заболочування, засолення тощо) проявляються у повоєнний час за відсутності або неефективності заходів з рекультивациі.

Механічна деформація ґрунту під час бойових дій виникає внаслідок вибухової хвилі та супроводжується порушенням літогенної основи, руйнуванням ґрунтового покриву, його ущільненням, зниженням водопроникності, підтопленням, забрудненням рештками військової техніки, уламками снарядів тощо. За даними вітчизняних науковців [1], є такі території, де на 1 км² поля нараховано 2052 вирви від різних снарядів, що в еквіваленті забруднення для ґрунту означає 50 тонн заліза, 1 тону сполук сірки та майже 2,5 тонн міді; вибухами вивернуто 90 тисяч тонн ґрунту. Значного механічного впливу ґрунту завдає переміщення важкої броньованої гусеничної та колісної техніки. Фізичний (вібраційний, тепловий, радіаційний) вплив від застосування військової техніки та систем озброєння, дизельних, газодинамічних і вентиляційних систем (разові та періодично повторювані імпульси, вібрації, викиди нагрітого повітря, порохових та вихлопних газів, застосування боєприпасів зі збідненим ураном) супроводжується зміною фізичних властивостей ґрунтового покриву, а саме: гідротермічного режиму, гранулометричного та структурно-агрегатного складу.

Хімічний вплив є результатом забруднення ґрунту продуктами вибуху боєприпасів. Залежно від виду вибухового процесу (горіння, вибух або детонація), хімічного складу різних видів пороху та вибухових речовин утворюються різні похідні продукти, серед яких оксид вуглецю, азот, оксиди азоту, сажа, вуглеводні, діоксид марганцю, пари ртуті та свинцю, оксиди сірки, сірководень, хлороводень, хлор, оксиди та солі міді та інших важких металів, що є токсичними та небезпечними забруднювачами довкілля та негативно впливають на здоров'я людини. Дві третини усіх продуктів горіння вибухових речовин осідає на ґрунт. Використання бойової техніки спричиняє значне забруднення території нафтопродуктами, ароматичними вуглеводнями, важкими металами, зокрема свинцем. За даними досліджень, що були проведені у зоні антитерористичної

операції (Донецька та Луганська області) в 2016–2020 рр., у ґрунтах виявлено високий вміст свинцю, міді, миш'яку, цинку, хрому, кадмію, молібдену, барію, калію, магнію та вольфраму [2]. Так, у ґрунтах Вільхівської громади вміст важких металів перевищував фоновий рівень і перевищував ГДК: кадмію в 5,6 рази, міді – в 6,4 і 5 разів відповідно, цинку – в 2,6 рази; Сартанської громади: міді – в 1,8 і 1,5 рази, цинку – в 4,3 і 3,9 рази, свинцю – в 4,7 і 1,9 рази, нікелю – 3,3 і 2,5 рази. Зазначені метали характеризують домінуючий спектр воєнно-техногенного забруднення і є провідними індикаторами для прогнозування змін екологічного стану забруднених та суміжних територій [2]. Первинне накопичення забруднювачів у ґрунті в подальшому поширюється як у самому ґрунті, так і мігрує в інші середовища – поверхневі і підземні води, повітря, рослини, потрапляє до трофічних ланцюгів, однією з ланок яких може бути людина. Також хімічний вплив проявляється у зміні природних фізико-хімічних характеристик ґрунтового покриву – вмісту гумусу, рН, мінералогічного та гранулометричного складу, окисно-відновних та кислотно-лужних характеристик, ємності катіонного обміну, макро- і мікроелементного складу. Зазначене призводить до утворення локальних воєнно-техногенних геохімічних зон [2], в яких поєднання різних (хімічних, фізичних, механічних) чинників може спричинити ефект сумації і, навіть, потенціювання (підсилення) їх дії як на стан ґрунтів, так і на контактуючі з ними об'єкти довкілля і, опосередковано, на здоров'я людини. Зокрема, наслідками цього може стати розвиток водної і вітрової ерозії, підтоплення і заболочування; втрата здатності до утримання вологи та сприяння опустелюванню; втрата буферності ґрунтів щодо забруднювачів та здатності до самоочищення; зниження або втрата родючості та біорізноманіття.

Усе вищевикладене свідчить про досить потужне забруднення та руйнування ґрунтів внаслідок воєнних дій на теренах нашої країни, що врешті-решт може унеможливити сільськогосподарське використання земель у зонах найбільш інтенсивних бойових дій, оскільки зробить неможливим отримання якісної, безпечної для здоров'я населення сільськогосподарської сировини та харчових продуктів. Зазначене може мати для України, як аграрної країни, прогнозовано важкі як екологічні, так і соціально-економічні наслідки, в тому числі у сфері захисту здоров'я та забезпечення санітарно-епідемічного благополуччя населення.

Досвід України та більшості країн, на території яких велись чи ведуться військові дії, доводить, що застосування різноманітних систем озброєння, військової техніки та боєприпасів спричиняє масштабну та довготривалу деградацію ґрунтового покриву. Водночас існує позитивна світова практика

післявоєнного відновлення земель, яка являє собою значний інтерес для України. Крім того, Україна має власний досвід рекультивації земель, як тих, що постраждали внаслідок аварії на Чорнобильській АЕС, так і тих, що являють собою терикони, відвали, хвостосховища і відстійники гірничодобувної та гірничопереробної промисловості. Доречно згадати технології фізичної, хімічної та біологічної ремедіації забруднених ґрунтів у поєднанні з консервацією – припиненням чи обмеженням господарського використання земель на визначений термін для самовідновлення природним чином у разі катастрофічних пошкоджень. Досвід застосування результативних та економічно ефективних методів та підходів у питанні відновлення ґрунтів є важливим для повоєнного періоду України, дозволить подолати виклики, спричинені воєнно-техногенним забрудненням ґрунтів та уникнути їх можливого негативного впливу на здоров'я населення.

Список використаних джерел

1. Вплив російської агресії на стан природних ресурсів України: монографія /В. П. Строкаль, Є. М. Бережняк, О. І. Наумовська та ін.; за заг. ред. В. П. Строкаль. К. Видавничий центр НУБіП України, 2023. -218 с.

2. Забруднення земель внаслідок агресії Росії проти України / А. Сплодитель, О. Голубцов, С. Чумаченко, Л. Сорокіна Людмила. 154 с. URL : <https://ecoaction.org.ua/wp-content/uploads/2023/03/zabrudnennia-zemel-vid-rosii1.pdf>

ВИЗНАЧЕННЯ ПРІОРИТЕТІВ ЧИННИКІВ ВПЛИВУ НА ХРОНІЧНІ НЕІНФЕКЦІЙНІ ЗАХВОРЮВАННЯ ПІД ЧАС ВІЙНИ

Кротова Л. О.^{1,2}, Крячкова Л. В.¹, Вальчук С. І.², Кротова В. Ю.¹

¹*Дніпровський державний медичний університет, м. Дніпро, Україна*

²*ДУ «Дніпропетровський обласний центр контролю та профілактики хвороб МОЗ України», м. Дніпро, Україна*

Вступ. Станом на 2019 рік десятка основних факторів ризику, які впливають на втрату років життя через хронічні неінфекційні захворювання (ХНІЗ), виглядала наступним чином: високий систолічний артеріальний тиск, нераціональне харчування, паління, високий рівень ліпопротеїнів низької щільності (ЛПНЩ), високий рівень індексу маси тіла (ІМТ), зловживання